

Bruselj, 10.1.2017
COM(2017) 12 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Varnejše in bolj zdravo delo za vse - Posodobitev zakonodaje in politike EU za varnost
in zdravje pri delu**

{SWD(2017) 9 final}
{SWD(2017) 10 final}

UVOD

V zadnjih 25 letih ima EU na svojem ozemlju vodilno vlogo pri vzpostavljanju visokih standardov varstva delavcev pred tveganji za varnost in zdravje pri delu, visoko stopnjo

Več kot 1 000
smrtnih nezgod
manj v letu 2013
v primerjavi z
letom 2008 v EU-
28

varstva pa spodbuja tudi v tretjih državah. Politika za varnost in zdravje pri delu prispeva k cilju izboljšanja varnosti in zdravja delavcev v EU. Po najnovejših razpoložljivih podatkih se je stopnja pogostosti smrtnih primerov v nesreči pri delu v primerjavi z letom 2008¹ znižala za skoraj eno četrtnino, vendar so bila gibanja v posameznih državah članicah različna. Delež delavcev EU, ki navajajo najmanj eno zdravstveno težavo, ki je nastala ali se poslabšala pri delu, se je zmanjšal za skoraj 10 %.²

Naložba v varnost in zdravje pri delu je zelo smiselna. Izboljša življenje ljudi s preprečevanjem bolezni in nezgod, povezanih z delom, in ima očiten pozitiven učinek na gospodarstva EU. Vodi do izboljšane produktivnosti in učinkovitosti podjetij. Na makroekonomski ravni pa prispeva k nacionalni konkurenčnosti.³ Iz več študij je razvidno, da se bo delodajalcu vsak evro, vložen v varnost in zdravje pri delu, dvojno povrnil.⁴

Zakonodajni okvir EU ima osrednjo vlogo pri oblikovanju strategij za varnost in zdravje pri delu na nacionalni ravni in ravni podjetij. Podrobno naknadno vrednotenje pravnega reda EU, s katerim se preverja njihova ustreznost ter učinkovitost, uspešnost, skladnost in dodana vrednost za EU, ki ga je opravila Komisija, pa potrjuje, da ta okvir izpolnjuje svoj cilj v zvezi z ustreznim varstvom delavcev.⁵ To vrednotenje v okviru programa ustreznosti in uspešnosti predpisov (REFIT) je zajelo Okvirno direktivo 89/391/EGS in 23 sorodnih direktiv.

Ugotovljeno je bilo, da je celotna struktura pravnega reda EU za varnost in zdravje pri delu, ki zajema ciljno usmerjeno okvirno direktivo, dopolnjeno s posebnimi direktivami, na splošno učinkovita in ustreza svojemu namenu. Izpostavljene pa so bile posebne določbe posameznih direktiv, ki so postale zastarele, in potreba po iskanju učinkovitih načinov za obravnavanje novih tveganj. Način prenosa direktiv EU o varnosti in zdravju pri delu se med državami članicami zelo razlikuje. Stroški izpolnjevanja obveznosti so torej različni in ni jih mogoče zlahka ločiti od podrobnejših nacionalnih zahtev. Vendar je bilo na splošno pri vrednotenju jasno ugotovljeno, da mala in srednja podjetja (MSP) težje zagotovijo skladnost z direktivami o varnosti in zdravju pri delu kot velika podjetja, hkrati pa je težjih in smrtnih poškodb več v MSP. Zato je treba sprejeti posebne

1 EUR vložen =
vsaj 2 EUR donosa

¹ Eurostat, Evropske statistike o nesrečah pri delu (ESAW) (koda spletnih podatkov hsw_n2_02), EU-28.

² Eurostat, priložnostni moduli za nezgode pri delu in z delom povezane zdravstvene težave v Raziskavi delovne sile Evropske unije za leti 2007 in 2013. V oceno nista vključeni Nizozemska, ki ni zagotovila podatkov za leto 2013, in Francija zaradi velikih razlik v vprašalnikih za leti 2007 in 2013.

³ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_215307.pdf.

⁴ *Calculating the international return on prevention for companies: costs and benefits of investments in occupational safety and health* (Izračun mednarodnega donosa pri preprečevanju za podjetja: stroški in koristi naložb v varnost in zdravje pri delu), Mednarodno združenje za socialno varnost (ISSA); 2013.

⁵ Glej SWD (2017)10, Ex-post evaluation of the European Union occupational safety and health Directives (REFIT evaluation) (Naknadno vrednotenje direktiv Evropske unije o varnosti in zdravju pri delu (vrednotenje REFIT)).

ukrepe podpore za MSP ter jim pomagati učinkovito in uspešno okrepiti skladnost s temi direktivami.

Na podlagi podrobnega naknadnega vrednotenja mora EU nedvomno še naprej vlagati v varnost in zdravje pri delu, da ohrani svojo vodilno vlogo, ter zagotoviti učinkovito varstvo delavcev tudi glede na spremenljivost dela in novih tveganj. Ukrepi za varnost in zdravje pri delu bi morali doseči čim večje število ljudi na delovnem mestu, ne glede na vrsto njihovega delovnega razmerja ali velikost podjetja, v katerem so zaposleni. Skladnost s predpisi na področju varnosti in zdravja pri delu bi morala biti obvladljiva za podjetja vseh velikosti in treba bi jo bilo učinkovito spremljati v praksi. Ukrepi morajo biti usmerjeni v rezultate, in ne samo napisani na papirju, za lažje izvajanje pa bi se morala čim bolj uporabljati nova digitalna orodja.

Evropski parlament je v svojem poročilu za leto 2015 o strateškem okviru EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020⁶ Komisijo opozoril tudi na pomen izvajanja, skladnosti in izvrševanja zakonodaje o varnosti in zdravju pri delu ter na število večjih ali novih tveganj. V poročilu je tudi predvsem poudaril potrebo po varstvu vseh delavcev, ne glede na velikost delodajalca, vrsto dela ali pogodbe.

Ob upoštevanju teh skupnih ciljev in v okviru splošne strategije za sodobne zaposlovalne in socialne sisteme v EU – kakor je razvidno iz obširnega posvetovanja o evropskem stebru socialnih pravic, ki se je začelo marca – bi lahko naslednji ključni ukrepi, podrobneje opisani v Prilogi 1, omogočili nov zagon v zvezi s strateškim okvirom EU za varnost in zdravje pri delu:⁷

Trije najuspešnejši ukrepi za varnost in zdravje pri delu

- 1) Okrepitev boja proti raku, povezanemu s poklicem, z zakonodajnimi predlogi, dopoljenimi z okrepljenimi smernicami in ozaveščanjem;
- 2) pomoč podjetjem, zlasti mikropodjetjem in MSP, da izpolnijo predpise na področju varnosti in zdravja pri delu;
- 3) sodelovanje z državami članicami in socialnimi partnerji, da se odpravijo ali posodobijo zastareli predpisi in ponovno usmerijo prizadevanja v zagotavljanje boljšega in obsežnejšega varstva, skladnosti in izvrševanja v praksi.

1. BOJ PROTI RAKU, POVEZANEMU S POKLICEM, IN OBRAVNAVANJE NEVARNIH KEMIKALIJ

Ocenjuje se, da je bilo leta 2012 91 500–150 500 ljudi, ki so bili v preteklosti izpostavljeni rakotvornim snovem na delovnem mestu, na novo diagnosticiranih z rakom. Poleg tega je bilo

⁶ Evropski parlament: Poročilo o strateškem okviru EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020 (2015/2107(INI)), 26. 10. 2015.

⁷ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o strateškem okviru EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020; COM(2014) 332 final.

leta 2012 57 700–106 500 smrtnih primerov zaradi raka pripisanih izpostavljenosti rakotvornim snovem pri delu, kar uvršča rak v najpogostejši vzrok z delom povezanih smrti v EU.

Skoraj nemogoče je količinsko opredeliti vrednost človeškega življenja in izgubo kakovosti življenja. Neposredni stroški raka, povezanega z delom, v okviru zdravstvenega varstva in manjše produktivnosti znašajo vsaj približno 4–7 milijard EUR letno. Posredni stroški pa lahko znašajo tudi do približno 334 (242–440) milijard EUR letno.⁸

Z delom
povezani rak
ubije
**10 ljudi
na uro.**

Nacionalni ukrepi na tem področju se precej razlikujejo, posledica pa so različne ravni varstva delavcev po celotni EU.

Minimalni standardi za varstvo delavcev pred izpostavljenostjo kemikalijam pri delu so na ravni EU določeni z direktivo o rakotvornih in mutagenih snoveh (Direktiva 2004/37/ES), direktivo o kemijskih dejavnikih (Direktiva 98/24/ES) in direktivo o azbestu (Direktiva 2009/148/ES). Te direktive dopolnjujejo ukrepe v okviru Uredbe (ES) št. 1907/2006 o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH) in drugih zakonodajnih predpisov o kemikalijah, usmerjene pa so v posebne razmere na delovnem mestu.

**Vsaj
32 MILIJONOV**
delavcev
je izpostavljenih
rakotvornim
snovem.

Vseevropske mejne vrednosti za kemikalije spodbujajo zgornje ravni varstva po celotni EU in s tem prispevajo k izboljšanim konkurenčnim pogojem za podjetja, podjetjem, ki poslujejo čezmejno, pa s tem pomagajo prihraniti pri stroških izpolnjevanja obveznosti, saj lahko uporabljajo isto tehnologijo za varstvo delavcev na različnih lokacijah. Pomemben element v zapletenih znanstvenih ocenah, na katerih temelji določanje posebnih mejnih vrednosti za kemikalije, je tudi ekonomija obsega, ki državam članicam omogoča, da več finančnih sredstev namenijo varstvenim in preventivnim ukrepom. Zato je treba pregledati ali sprejeti nove mejne vrednosti EU za najnevarnejše snovi.

Po predlogu o spremembi direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh ter pripravi ali reviziji zavezujočih mejnih vrednosti za poklicno izpostavljenost v zvezi s 13 kemijskimi dejavniki, ki je bil sprejet 13. maja 2016⁹, Komisija danes sprejema nov predlog za izboljšanje varstva štirih milijonov delavcev v EU z obravnavanjem nadaljnjih rakotvornih kemijskih dejavnikov. Zavezana je k nadaljevanju prizadevanj za preprečevanje smrti zaradi raka in drugih zdravstvenih težav, povezanih z delom, z nadaljnjimi zakonodajnimi predlogi.

Zakonodaja za izboljšanje varstva pred nevarnimi snovmi in boj proti raku, povezanemu s poklicem

- Druga sprememba direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh;
- predvidene so nadaljnje spremembe direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh v zvezi s snovmi,

⁸ W. P. Jongeneel et al. „Work-related cancer in the European Union. Size, impact and options for further prevention“ (Rak, povezan z delom, v Evropski uniji. Obseg, učinek in možnosti za nadaljnje preprečevanje). Poročilo v obliki dopisa nizozemskega nacionalnega inštituta za javno zdravje in okolje (RIVM), 2016–0010.

⁹ COM(2016) 248.

kot so formaldehid, berilij, kadmij, kromove (VI) spojine in nikljeve spojine. Komisija je že začela delo, da bi predstavila nov predlog, ki naj bi ga predvidoma potrdili v začetku leta 2018;

- hkrati se bo nadaljevalo delo za izboljšanje ustreznosti in učinkovitosti direktive o kemijskih dejavnikih z revizijo obstoječih in določitvijo nadaljnjih (okvirnih) mejnih vrednosti za poklicno izpostavljenost in bioloških mejnih vrednosti v letih 2017 in 2018.

Za vse ukrepe za varnost in zdravje pri delu je nepogrešljiva dobra znanstvena podlaga, zlasti v zvezi z nevarnimi kemikalijami. Komisija bo za mnenje zaprosila Znanstveni odbor za omejitve poklicne izpostavljenosti kemičnim snovem ali Odbor za oceno tveganja Evropske agencije za kemikalije. Znanstvene ocene iz teh virov bodo osnova za predloge, ki bodo obravnavani z oceno učinka, socialnim dialogom ter tristranskim posvetovanjem.¹⁰

Na podlagi rezultatov študije „HazChem@Work“, ki jo je naročila Komisija, bo v začetku leta 2017 pripravljena zbirka podatkov o poklicni izpostavljenosti za nekatere nevarne kemikalije.¹¹ To bo pomemben korak k večji razpoložljivosti in izmenjavi podatkov o učinkih na zdravje, potencialni izpostavljenosti in obstoju nacionalnih mejnih vrednosti za poklicno izpostavljenost v zvezi s prednostnimi nevarnimi snovmi. Poleg tega bo Komisija okrepila in še dodatno izboljšala analizo podatkov, pridobljenih iz ključnih virov informacij¹², ter si aktivno prizadevala za napredek pri zbiranju podatkov v okviru evropske statistike poklicnih bolezni¹³. Še en obetaven ukrep je evropska pobuda za biološki monitoring ljudi, to je pomembna nova skupna pobuda, financirana v okviru programa Obzorje 2020 in s sredstvi 26 držav članic, da bi se iz usklajenih podatkov o izpostavljenosti kemičnim snovem in vplivih na zdravje pridobili novi znanstveni dokazi.¹⁴

Direktive o kemikalijah na področju varnosti in zdravja pri delu spodbujajo varstvo delavcev pred izpostavljenostjo nevarnim kemikalijam, pomembno pa ga krepijo Uredba REACH in drugi pravni akti, ki urejajo kemikalije. Nedavno mnenje platforme REFIT¹⁵ je potrdilo dopolnjevanje teh dveh sistemov, vendar je priporočilo, da bi Komisija morala ozaveščati in izdati smernice o njunem izvajanju, da se jasno določijo povezave med Uredbo REACH ter zakonodajo o varnosti in zdravju pri delu. Zato poteka nadaljnje delo na znanstveni in upravni ravni, da se odpravijo vse negotovosti in prekrivanja v zasnovi in praktični uporabi tega skupnega okvira EU za obravnavanje nevarnih kemikalij. Komisija se je zavezala, da bo leta 2017 predstavila skupni pristop.

Zakonodajne ukrepe mora spremljati učinkovito izvajanje na delovnem mestu. V tem okviru bo Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu v obdobju 2018–2019 organizirala

¹⁰ V okviru Svetovalnega odbora za varnost in zdravje pri delu.

¹¹ <http://www.hazchematwork.eu/>

¹² Na primer evropska statistika nezgod pri delu, priložnostni moduli za nezgode pri delu in z delom povezane zdravstvene težave v Raziskavi delovne sile Evropske unije, Evropska raziskava o delovnih pogojih, ki jo je izvedel Eurofound, ali Evropska raziskava v podjetjih o novih in nastajajočih tveganjih (ESENER), ki jo je izvedla Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu. Poleg tega bodo raziskave o varnosti in zdravju pri delu učinkovito podprte z vključitvijo ustreznih razdelkov v 9. okvirni program za raziskave in inovacije ter začel se bo dialog s ključnimi svetovnimi partnerji, kot so ZDA in Kitajska, da se zagotovi celovitejša podoba varnosti in zdravja pri delu v EU v svetovnem okviru in pripravijo zanesljivejši statistični podatki na podlagi večjih skupin.

¹³ Uredba (ES) št. 1338/2008 Evropskega parlamenta in Sveta o statističnih podatkih Skupnosti v zvezi z javnim zdravjem ter zdravjem in varnostjo pri delu (UL L 354, 31.12.2008, str. 70).

¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/themes/human/human-biomonitoring>

¹⁵ http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/refit-platform/docs/recommendations/opinion_chemicals.pdf.

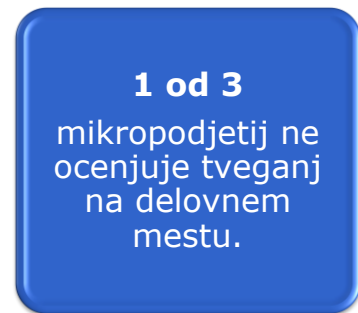
kampanjo za zdravo delovno okolje v zvezi z nevarnimi snovmi, Odbor višjih inšpektorjev za delo pa bo objavil ustrezne vodnike, na primer vodnik za preprečevanje izpostavljenosti prahu kristalnega kremena, ki se vdihuje.

2. POMAGATI PODJETJEM, DA BI SPOŠTOVALA PRAVILA O ZDRAVJU IN VARNOSTI PRI DELU

2.1. Podpiranje mikropodjetij in MSP za doseganje skladnosti

Pravna obveznost, da se ocenijo tveganja za varnost in zdravje pri delu za vsak primer posebej in ob upoštevanju posebnosti vsakega delovnega mesta, je v središču zakonodaje EU o varnosti in zdravju pri delu. Tak pristop, ki upošteva vsak primer posebej, zagotavlja potrebno prožnost za prilagajanje ocen tveganja, preventivnih ukrepov in usposabljanj določenemu sektorju, s katerim se ukvarja podjetje, dejavnostim njegovih delavcev, velikosti podjetja, spolni in starostni sestavi delovne sile, na novo nastajajočim tveganjem itd. V praksi pa podjetja te prožnosti ne izkoristijo vedno.

Kot je razvidno iz ocene, imajo mikropodjetja in MSP težave pri vzpostavljanju potrebnih ukrepov za upravljanje varnosti in zdravja pri delu. Mikropodjetja zajemajo skoraj 93 % vseh podjetij v EU.¹⁶ Samo 69 % mikropodjetij pravi, da izvaja redne ocene tveganj za varnost in zdravje pri delu (v primerjavi s 96 % velikih podjetij).¹⁷ Razlog pa ni to, da so manj pripravljena zaščititi svoje delavce, ampak pomanjkanje ozaveščenosti in strokovnega znanja ter bolj omejena finančna in tehnična sredstva ter manj človeških virov v primerjavi z večjimi podjetji.

Vse zainteresirane strani, vključno predvsem z MSP¹⁸, se strinjajo, da izjeme za MSP na tem področju niso pravi pristop, saj se bojijo, da bi lahko znižale raven varstva za delavce v MSP. Poleg tega obstajajo številni dokazi, ki kažejo na večje tveganje resnih poškodb in število smrtnih žrtev v mikro in malih podjetjih kot v večjih obratih.¹⁹ Vendarle bi morale biti doseganje skladnosti preprostejše in cenejše, za kar so potrebni posebni podporni ukrepi za mala in srednja podjetja ter mikropodjetja.

Na podlagi ugotovitev vrednotenja bo Komisija v sodelovanju z Evropsko agencijo za varnost in zdravje pri delu organizirala pregled za države članice in socialne partnerje, da bi se izmenjale dobre prakse o načinih zmanjšanja stroškov v zvezi z izpolnjevanjem obveznosti za MSP, pri čemer bi se povečala skladnost (npr. finančne spodbude, digitalna orodja itd.), hkrati pa bi se ohranile enake ravni varstva delavcev, ne glede na velikost podjetja, v katerem so

¹⁶ Eurostat, strukturna statistika podjetij, spletna koda podatkov: sbs_sca_r2, referenčno leto: 2012.

¹⁷ *Contexts and arrangements for occupational safety and health in micro and small enterprises in the EU – SESAME project* (Okviri in ureditve za varnost in zdravje pri delu v mikro in malih podjetjih v EU – projekt SESAME), Evropska opazovalna skupina za tveganja, EU-OSHA, 2016.

¹⁸ Odgovor Evropskega združenja obrti, malih in srednje velikih podjetij (UEAPME) na javno posvetovanje o novem okviru politike EU na področju zdravja in varnosti pri delu, 26. avgust 2013.

¹⁹ Vir: EU-OSHA, *Contexts and arrangements for occupational safety and health in micro and small enterprises in the EU – SESAME project* (Okoliščine in ureditve varnosti in zdravja pri delu v mikro in malih podjetjih v EU – projekt SESAME). Pregled literature Evropske opazovalne skupine za tveganja, 2016. Dostopno na: <https://osha.europa.eu/sl/tools-and-publications/publications/contexts-and-arrangements-occupational-safety-and-health-micro/view>

zaposleni. Vendar nedvomno potrebujejo več znanja in podpore ter jasne in učinkovite postopke za doseganje višje ravni skladnosti.

Kako čim bolj izkoristiti ocene tveganja

Da bi Komisija podjetjem pomagala čim bolj izkoristiti obvezne ocene tveganj, preventivne ukrepe in usposabljanja, danes objavlja **praktične smernice**.²⁰

Komisija bo poleg splošnih smernic, predstavljenih v priloženem dokumentu, leta 2017 končala in posredovala podrobnejše in bolj ciljno usmerjene vodnike za obvladovanje tveganja v kmetijstvu in ribištvu. Leta 2017 bo objavljen interaktivni e-vodnik o varnosti vozil pri delu. Upravljanje varnosti in zdravja pri delu v teh sektorjih z visokim tveganjem je še poseben izziv in število nesreč je med najvišjimi. Vodniki bodo pomagali delodajalcem, zlasti v MSP, da učinkovito izboljšajo preprečevanje nesreč in bolezni. Komisija bo vključila tudi evropsko podjetniško mrežo, da bo v zvezi s tem ozaveščala in zagotavljala podporo MSP.

Čedalje več držav članic tudi na nacionalni ravni nameni velik del svojega dela v zvezi s politiko za varnost in zdravje pri delu, da pomagajo mikropodjetjem in MSP ter zanje pripravi ustrezna orodja. Komisija države članice v tem okviru poziva, naj enako poudarijo pomen ocen tveganja, usmerjenega v rezultate, in si izmenjajo dobre prakse glede preventivnih ukrepov in usposabljanj.

Uporaba spletnih orodij

Komisija poziva države članice, naj v celoti vključijo uporabo spletnih orodij za oceno tveganja v svoje pravne sisteme.

Nazadnje, Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu s svojimi kampanjami ozaveščanja o tveganjih ter razvojem in širjenjem spletnih interaktivnih orodij za oceno tveganja pomembno prispeva tudi na tem področju. Njeno spletno interaktivno orodje za ocenjevanje tveganj (OiRA)²¹ in podobna nacionalna spletna orodja (ki so bila na primer razvita na Nizozemskem, Irskem in Poljskem) so še posebej uporabna, saj zagotavljajo brezplačne informacije za posamezne sektorje in vodijo delodajalce skozi vse faze postopka ocene tveganja, pri čemer samodejno ustvarijo dokumentirano evidenco, ki se lahko uporabi kot

²⁰ Glej delovni dokument služb Komisije SWD(2017) 9 – *Health and Safety at Work is Everybody's Business – A practical guidance for employers* (Zdravje in varnost na delovnem mestu je stvar vseh – praktična navodila za delodajalce).

²¹ <https://oiraproject.eu/sl>

dokazilo o skladnosti in za spremljanje učinkovitosti načrta za obvladovanje tveganja. Takšna orodja je treba precej nadgraditi, njihovo uporabo pa je treba prepoznati in vključiti v nacionalne zahteve za izpolnjevanje obveznosti v zvezi z oceno tveganja.

Ukrepi v zvezi s spletnim interaktivnim orodjem za ocenjevanje tveganj (OiRA)

- Doslej je bilo objavljenih 93 spletnih interaktivnih orodij za ocenjevanje tveganj (OiRA), 30 pa jih je v pripravi. Poleg tega je bilo s temi orodji do danes opravljenih 44 614 ocen tveganja.
- S finančno in tehnično podporo EU ter aktivnim sodelovanjem nacionalnih partnerjev in sektorskih socialnih partnerjev bi bilo treba na podlagi usmerjenosti v prednostne sektorje do leta 2018 doseči naslednje cilje:
 - **150 objavljenih spletnih interaktivnih orodij za ocenjevanje tveganj (OiRA) in**
 - **100 000 ocen tveganja, opravljenih s temi orodji.**

2.2. Pomoč podjetjem pri obravnavanju čedalje večjih tveganj za varnost in zdravje pri delu

Naknadno vrednotenje je opredelilo številne vse večje težave, za njihovo obravnavanje pa bi podjetja potrebovala več podpore; stres, kostno-mišična obolenja in čedalje večja raznolikost delovne sile, zlasti v zvezi s staranjem.

- *Psihosocialna tveganja*

Psihosocialna tveganja in stres na delovnem mestu so eden izmed najtežjih – in čedalje večjih – izzivov na področju varnosti in zdravja pri delu. Več kot polovica delavcev EU meni, da je stres na njihovem delovnem mestu pogost²², štirje od desetih pa navajajo, da ni ustrezno obravnavan. Stres na delovnem mestu močno vpliva na produktivnost:

- je vzrok za približno polovico izgubljenih delovnih dni, saj so odsotnosti razmeroma dolge;
- je vzrok za manjšo uspešnost na delovnem mestu in lahko povzroči petkrat več nesreč;
- povezan je s približno petino fluktuacije zaposlenih.

40 %
podjetij
potrebuje
informacije o tem,
kako oceniti
psihosocialna
tveganja.

Psihosocialna tveganja zajemajo kompleksna, večdimenzionalna vprašanja. Šibko zdravje lahko povzroči več dejavnikov, ki so lahko povezani z delovnim mestom ali ne.

²² <https://osha.europa.eu/sl/themes/psychosocial-risks-and-stress>.

Okvirna direktiva določa pravno obveznost za delodajalce, da zaščitijo delavce pred vsemi tveganji na delovnem mestu. Nekatere posamezne direktive o varnosti in zdravju pri delu (npr. direktiva o slikovnih zaslonih) vključujejo določbe, neposredno povezane s preprečevanjem psihosocialnih tveganj. Okvirni sporazum socialnih partnerjev o stresu na delovnem mestu na ravni EU²³ poudarja pomen okvirne direktive. Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu izvaja ukrepe ozaveščanja, v okviru vseevropske kampanje o stresu in psihosocialnih tveganjih, izvedene v obdobju 2014–2015, pa je objavila tudi praktični e-vodnik o obvladovanju psihosocialnih tveganj²⁴, zasnovan v odziv na potrebe delodajalcev in delavcev, zaposlenih v malih podjetjih.

Države članice uporabljajo različne pristope. Nekatere v svoji zakonodaji o varnosti in zdravju pri delu psihosocialnih tveganj izrecno ne omenjajo, druge pa poudarjajo potrebo po upoštevanju takih tveganj v varnosti in zdravju pri delu. Nekatere zahtevajo oceno psihosocialnih tveganj in nekaj jih zagovarja vključevanje strokovnjakov. Ena država članica je določila zavezujoče smernice za preprečevanje psiholoških tveganj. Države članice razvijajo tudi neregulativne pristope (tristranski organi, smernice, ozaveščanje, standardi upravljanja itd.).

Za izboljšanje varstva delavcev v praksi je treba povečati ozaveščenost delodajalcev in zanje zagotoviti nadaljnje vodnike in orodja. Komisija v danes objavljenih smernicah pojasnjuje, da morajo delodajalci v skladu z obstoječimi določbami na ravni EU zaščititi delavce pred psihosocialnimi tveganji in da je treba ta tveganja ustrezno upoštevati v postopku ocene tveganja. Dokument zagotavlja konkretna nezavezujoča orodja in vire za delodajalce, da lahko v oceni tveganja učinkovito obravnavajo psihosocialna tveganja. Komisija bo sodelovala z Evropsko agencijo za varnost in zdravje pri delu in Svetovalnim odborom za zdravje in varnost pri delu, da bo opredelila dobro prakso ter jo spodbujala in razširjala, Odbor višjih inšpektorjev za delo pa bo pooblastila, da pripravi vodnik za ocenjevanje kakovosti ocen tveganja in ukrepov za obvladovanje tveganja v zvezi s psihosocialnimi tveganji.

- *Tveganja, povezana s kostno-mišičnimi obolenji*

Izpostavljenost ergonomskim dejavnikom tveganja je danes ena izmed največjih težav v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu v EU. Ponavljajoča se izpostavljenost tem tveganjem lahko povzroči z delom povezana kostno-mišična obolenja – eno izmed najtežjih in najbolj razširjenih obolenj, ki so povezana z delom in povzročajo velike stroške za posameznike, podjetja in družbo na splošno. Glede na ugotovitve raziskave delovne sile za leto 2013 so z delom povezana kostno-mišična obolenja danes najbolj razširjena vrsta z delom povezanih zdravstvenih težav in najpogostejši vzrok odsotnosti z dela. Zajemajo približno 60 % vseh z delom povezanih zdravstvenih težav v EU ter so vzrok 60 % bolniške odsotnosti in primerov trajne nezmožnosti za delo.

Ergonomska tveganja so zapletena in večplastna. Kadar se pojavijo na delovnem mestu, lahko neposredno povzročijo ali poslabšajo obstoječe slabo zdravstveno stanje. Izpostavljenost na različnih delovnih mestih se lahko zelo razlikuje in obstajajo precejšnje razlike v starosti, načinu življenja in spolu, ki jih je treba upoštevati.

²³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1106>

²⁴ http://hw2014.healthy-workplaces.eu/sl/tools-and-resources/a-guide-to-psychosocial-risks?set_language=sl

To vrsto tveganj trenutno ureja več direktiv EU (Direktiva 2002/44/ES o vibracijah, Direktiva 90/269/EGS o ročnem premeščanju bremen in Direktiva 90/270/EGS o delu s slikovnimi zasloni) in okvirna direktiva. Druge direktive EU imajo posreden učinek na preprečevanje z delom povezanih kostno-mišičnih obolenj. Neregulativne pobude so vključevale kampanje ozaveščanja Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu (2000 in 2007) in kampanjo Odbora višjih inšpektorjev za delo o izvrševanju direktive o ročnem premeščanju bremen (2007–2008) v sektorjih zdravstvenega varstva, prometa, gradbeništva in maloprodaje.

Države članice so na različne načine prenesle (in izvedle) sedanji okvir EU za varnost in zdravje pri delu – npr. v zvezi z Direktivo 90/269/EGS so države članice v nekaterih primerih določile pravno zavezujoče mejne vrednosti ali prage, v drugih primerih so te omejitve vključene v smernice, priložene zakonodaji, priporočila ali druge kazalnike. Države članice razvijajo tudi neregulativne pristope (smernice, ozaveščanje, standardi upravljanja itd.).

Komisija želi tudi v tem primeru izboljšati varnost v praksi s pojasnitvijo obveznosti delodajalcev, da zagotovijo varstvo pred to vrsto tveganj in jih upoštevajo v postopku ocene tveganja, ter s pomočjo delodajalcev pri izpolnjevanju njihovih obveznosti. Začelo se bo tudi sodelovanje z Evropsko agencijo za varnost in zdravje pri delu in Svetovalnim odborom za zdravje in varnost pri delu, da se bo opredelila dobra praksa ter se bo ta spodbujala in razširjala, Odbor višjih inšpektorjev za delo pa bo pripravil vodnik za ocenjevanje kakovosti ocen tveganja in ukrepov za obvladovanje tveganja v zvezi z ergonomskimi tveganji.

- *Ocena tveganja, ki upošteva raznolikost*

Okvirna direktiva določa pravno obveznost za delodajalca, da sprejme ukrepe za zagotovitev varnosti in zdravja vseh delavcev. Predvideva, da morajo biti posebej ogrožene skupine zaščitene pred nevarnostmi, ki še posebej vplivajo nanje.

Ukrepi za obvladovanje tveganja morajo torej upoštevati posebna tveganja, s katerimi se srečujejo ženske in moški, mladi delavci, starejši delavci, migranti ali invalidi, poleg tega je treba zasnovati posebne preventivne in varstvene ukrepe v skladu z zahtevami teh skupin delavcev. V vrednotenju je bilo zlasti poudarjeno, da je treba okrepiti oceno tveganja, ki upošteva starost delavcev, vendar enaka načela veljajo za vse ranljive delavce.

V EU trenutno narašča število ljudi, starejših od 60 let, za približno dva milijona vsako leto, kar je dvakrat hitreje kot pred letom 2007. Do leta 2030 bodo starejši delavci zajemali skoraj četrtino celotne delovne sile. Trenutno številni starejši delavci zapustijo trg dela prezgodaj, pogosto zaradi zdravstvenih težav, vključno s temi, ki so povezane s slabimi delovnimi pogoji.

Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020 je opredelil demografske spremembe in staranje delovne sile kot ene od ključnih izzivov ter predlagal več ukrepov, ki so trenutno v fazi razvoja. Kampanja Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu (2016–2017) „Zdrava delovna mesta za vse generacije“ je vodilna svetovna pobuda, ki krepi ozaveščenost o tem vprašanju po celotni EU.

Med državami članicami EU so razlike glede njihovega demografskega stanja ter pravnega in institucionalnega okvira. Celovit okvir politike je vzpostavljen samo v omejenem številu držav članic, vendar je prednostna naloga politike večine držav članic staranje prebivalstva in delovne sile, zato so bili sprejeti različni sklopi ukrepov (tudi na področju varnosti in zdravja pri delu) za povečanje udeležbe starejših ljudi v delovni sili. Vse države članice so izvedle

pokojninske reforme in tiste s starejšimi prebivalci so dvignile upokojitveno starost, omejile dostop do predčasnega upokojevanja in uvedle ekonomske spodbude za zaposlovanje starejših ljudi.

Kar zadeva enakost med spoloma, je bilo ugotovljeno, da so bila z delom povezana tveganja za zdravje in varnost žensk podcenjena, zaradi pristopa, nevtralnega glede na spol, pa je bilo manj pozornosti in sredstev usmerjenih v preprečevanje poklicnih tveganj, s katerimi se srečujejo ženske.

Za obravnavanje teh čedalje večjih izzivov na področju varnosti in zdravja pri delu smernice opozarjajo, da je treba oceno tveganja oblikovati tako, da bo upoštevala raznolikost, ter nameniti pozornost posebnostim, ki so povezane s starostjo, spolom in drugimi demografskimi značilnostmi. Hkrati poudarjajo, da domneve ne smejo temeljiti le na teh značilnostih. Ocena tveganja bi morala upoštevati zahteve dela glede na posameznikove sposobnosti in zdravje. Smernice zagotavljajo tudi praktična orodja za delodajalce za vključitev tveganj, povezanih s starostjo in spolom, v ocene tveganja.

Ukrepi v zvezi s čedalje večjimi tveganji za varnost in zdravje pri delu

- Objava dobre prakse za obvladovanje psihosocialnih in ergonomskih tveganj;
- oblikovanje ustreznih načel za inšpektorje za delo v zvezi z oceno tveganja, ki upošteva starost delavcev.

Dejavniki tveganja, povezani z načinom življenja, kot so nezdrava prehrana, telesna nedejavnost, kajenje in škodljivo uživanje alkohola, prispevajo k velikemu bremenu kroničnih bolezni v Evropi. To neposredno ogroža zdravje delavcev ter vpliva na produktivnost delavcev in podjetij ter gospodarstvo, poleg teh tudi na vzdržnost učinkovitih, dostopnih in prilagodljivih zdravstvenih sistemov. Pobude v zvezi z dejavniki zdravja na delovnem mestu so pomembne za spodbujanje dobrega počutja delavcev.

3. POSODOBITEV IN ODPRAVA ZASTARELIH PREDPISOV, PONOVO USMERJANJE PRIZADEVANJ V LAŽJE IZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI, VKLJUČENOST VEČJEGA OBSEGA PREBIVALSTVA, BOLJŠE IZVRŠEVANJE TER SPREMLJANJE IN NADZOROVANJE

3.1. Posodobitev zakonodaje EU in odprava zastarelih določb

Podrobno naknadno vrednotenje je potrdilo, da je zakonodaja EU o varnosti in zdravju pri delu, ki zajema okvirno direktivo in z njo povezane posebne direktive, na splošno učinkovita in ustreza svojemu namenu, vendar je tudi opredelilo možnosti za odpravo ali posodobitev več zastarelih določb.

Komisija bo za rešitev tega vprašanja najprej začela program za odpravo ali posodobitev zastarelih določb direktiv in ga končala v dveh letih. Program si bo prizadeval za jasnejše, skladnejše in ustrežnejše predpise, poenostavitev in zmanjšanje upravnega bremena za podjetja in organe pregona, kadar bo to mogoče, vendar le če bodo ti ukrepi zagotovili ohranitev ali izboljšanje varstva delavcev. Na podlagi močne tradicije tristranskega dialoga o

varnosti in zdravju pri delu na nacionalni ravni in ravni EU bo pripravljen zakonodajni predlog o spremembi direktiv, kadar je to ustrezno, v tesnem sodelovanju s Svetovalnim odborom za varnost in zdravje pri delu, ki vključuje socialne partnerje in vladne strokovnjake.

Komisija je na podlagi naknadne ocene opredelila naslednjih šest prednostnih direktiv:

- *Delovna mesta (89/654/EGS)*

Zaradi sodobnih informacijskih tehnologij in novih oblik dela, na primer delo na platformi, čedalje več delavcev občasno ali redno dela zunaj prostorov delodajalca. Ugotovitve vrednotenja v zvezi s tem kažejo, da je treba narediti prehod k bolj dinamičnemu pojmu „delovnega mesta“.

Obravnavale se bodo pojasnitev pojma „delovno mesto“ in posodobitev/poenostavitve/odprava prilog k direktivi, ki bodo zajele spremembe v načinih dela.

- *Slikovni zasloni (90/270/EGS)*

Tehnologija se je močno spremenila, odkar je bila v začetku devetdesetih let sprejeta direktiva o slikovnih zaslonih. Nekatera tehnologija, ki je opisana v direktivi, se ne uporablja več in z njimi povezane določbe bi se morda lahko odpravile. Druga vprašanja, ki jih bo treba obravnavati, bodo tehnične posodobitve nekaterih opredelitev pojmov, ki se uporabljajo v direktivi, na primer opredelitev pojma „delovna postaja“, in nekatere izjeme, ki so morda zastarele.

- *Varnostni in/ali zdravstveni znaki pri delu (92/58/EGS)*

Priloga II k Direktivi 92/58/EGS vključuje seznam zahtev glede varnostnih znakov na tablah, vključno s piktogrami, ki jih je treba uporabiti. Poleg tega v oddelku 1.3 Priloge II določa: „Uporabljeni piktogrami so lahko nekoliko drugačni ali bolj podrobni od piktogramov, prikazanih v oddelku 3, pod pogojem, da posredujejo isto sporočilo ter da razlike ali prilagoditve ne zameglijo sporočila.“ Vrednotenje je izpostavilo nekaj negotovosti glede tega, v kakšnem obsegu se lahko standard EN ISO 7010 o znakih obravnava kot skladen z Direktivo 92/58/EGS (zlasti kar zadeva uporabljene piktograme). Nekaterе države članice so se zavzele za usklajevanje direktive s standardom EN ISO 7010, da se zagotovi večja uskladitev varnostnih znakov po celotni EU.

Za poenostavitve in pojasnitve obstoječih obveznosti bo obravnavana prilagoditev prilog z upoštevanjem standarda EN ISO 7010 ali sklicevanjem na te standarde v okviru direktive.

- *Biološki dejavniki (2000/54/ES)*

V vrednotenju so bila postavljena vprašanja glede področja uporabe direktive in, kar je najpomembnejše, glede potrebe po posodobitvi seznama bioloških dejavnikov v Prilogi III. Obravnavala se bo torej posodobitev Priloge III.

- *Medicinska oskrba na ladjah (92/29/EGS)*

Vrednotenje je pokazalo, da je morda treba pregledati in posodobiti obvezni seznam medicinske opreme, ki ga določa direktiva.

Postavljeno je bilo tudi vprašanje glede skladnosti z mednarodnimi standardi, na primer Kodeks o reševalni opremi 4.15.1.8 Mednarodne pomorske organizacije (IMO); ISO 3864-1:2011 „Grafični simboli – Opozorilne barve in opozorilni znaki“; Konvencija o delovnih standardih v pomorstvu in Konvencija o delu na področju ribolova Mednarodne organizacije dela iz leta 2006. Poleg tega bi večja plovila morda lahko uporabila novo tehnološko opremo za izboljšanje zdravljenja in diagnosticiranja bolezni in/ali preprečevanje nezgod.

- *Osebnna varovalna oprema (89/656/EGS)*

Obravnavana bo tehnična posodobitev direktive z upoštevanjem opredelitve pojma osebne varovalne opreme, zlasti kar zadeva trenutna izvzetja za opremo, ki jo uporabljajo službe za nujno pomoč in reševalne službe, na primer gasilci.

- *Druge posodobitve*

Tehnične posodobitve se bodo morda izvedle tudi za druge direktive (npr. Direktiva 2004/37/ES o rakotvornih in mutagenih snoveh in Direktiva 98/24/ES o kemijskih dejavnikih), posebna pozornost pa bo namenjena prilogam k različnim direktivam, da se oceni, kako lahko ostanejo ustrezne tudi v prihodnosti.

3.2. Spodbujanje držav članic k pregledu nacionalne zakonodaje o varnosti in zdravju pri delu

EU na področju varnosti in zdravja pri delu določa minimalne zahteve, ki jih države članice lahko presežejo in sprejmejo podrobnejše določbe, ki zagotavljajo dodatno varstvo za delavce. Pri tem je ključno, da so usmerjene v okrepljeno varstvo in da podjetjem ne nalagajo nepotrebnega upravnega bremena. Okvirna direktiva državam članicam zagotavlja prožnost glede določb, na primer v dokumentaciji ocene tveganja se lahko ukrepi prilagodijo velikosti podjetij, naravi njihove dejavnosti ter naravi in obsegu tveganj.

Primeri medsebojnega vplivanja na ravni EU/nacionalni ravni

- Zahteva za pridobitev zunanjega certifikata od svetovalca za ocene tveganja, ki jih pripravijo delodajalci. V okvirni direktive ni take obveznosti, uvedena pa je bila v nekatere nacionalne določbe in podjetjem nalaga neposredne stroške;
- obveznosti, da je treba imeti podpisane dokumente, in druge zahteve v zvezi z

dokumentacijo za imenovanja različnih akterjev na področju varnosti in zdravja pri delu, pri čemer predpisi EU (npr. Direktiva 92/57/EGS o gradbiščih) zahtevajo samo imenovanje.

V zadnjih nekaj letih se je v državah članicah pokazal zelo dobrodošel trend pregledovanja zakonodajnih okvirov, da se ti poenostavijo in da se hkrati ohrani ali izboljša varstvo. S tem se lahko veliko pridobi. V državah članicah se namreč delež podjetij, ki dojemajo predpise na področju varnosti in zdravja pri delu kot zapletene, giblje od 14 % do 67 %.²⁵ Iz tega je razvidno, da velik delež upravnih bremen za podjetja izvira iz nacionalnih razlik, ne pa minimalnih zahtev EU, pri tem pa ni ustreznih znakov, da bi bilo v sistemih z morebiti manjšim bremenom več nezgod pri delu in poklicnih bolezni.

Komisija ima lahko v tem procesu pomembno podporno vlogo in zagotovi, da države članice izkoristijo to priložnost, da se učijo druga od druge z izmenjavo dobre prakse in pridobijo zahtevano strokovno znanje.

Zmanjšanje upravnih bremen

- Komisija bo začela postopek medsebojnega strokovnega pregleda s posebnim ciljem zmanjšati upravno breme v nacionalni zakonodaji in hkrati ohraniti varstvo delavcev.

V odziv na strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020 je 17 držav članic sprejelo nacionalne strategije za varnost in zdravje pri delu, ki so ključni instrument za prilagoditev nacionalne politike novim potrebam in prednostnim nalogam. Najučinkovitejši okviri, npr. nemška in slovaška strategija, določajo posebne ukrepe in opredeljujejo kazalnike, ki omogočajo spremljanje in nadaljnje ukrepanje. Vse države članice se močno spodbujajo, da nujno sprejmejo nacionalne strategije, vključno s prednostno osjo o pregledu in posodobitvi nacionalne zakonodaje, s posebnim ciljem odpraviti odvečne določbe in zmanjšati upravno breme, kadar je to mogoče, zlasti za mala podjetja in mikropodjetja.

Komisija se bo leta 2018 v oceni izvajanja sedanjega strateškega okvira usmerila v izvajanje prednostnih nalog v tem sporočilu, vključno s pregledom in priporočili o zmanjšanju upravnega bremena na podlagi medsebojnega strokovnega pregleda.

Na ravni EU bo prenos pravnega reda EU podprt z okrepljenim sodelovanjem z državami članicami, socialnimi partnerji in inšpektorati za delo. Komisija bo dala prednost primerom s še posebej pomembnimi kršitvami in pravnim sredstvom, ki bo najverjetneje imelo močan učinek. Izvrševanje v posameznih primerih je naloga organov držav članic.

²⁵ EU-OSHA, Evropska raziskava v podjetjih o novih in nastajajočih tveganjih – 2 (ESENER-2), 2014. Dostopno na: <https://osha.europa.eu/sl/surveys-and-statistics-osh/esener>

3.3. Spodbujanje držav članic k vključevanju širokega obsega politik za varnost in zdravje pri delu

- *Samozaposleni*

Pravna podlaga za zakonodajo EU o varnosti in zdravju pri delu, tj. člen 153 PDEU, predvideva, da lahko EU sprejema zakonodajo za izboljšanje delovnega okolja, da zagotovi zdravje in varnost delavcev.

V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Sodišče Evropske unije presodilo, da opredelitev „samozaposlene osebe“ v nacionalnem pravu ne izključuje tega, da se določeno osebo opredeli kot zaposlenega ali delavca v smislu prava Unije, če je neodvisnost te osebe le teoretična, dejansko pa gre za prikrito delovno razmerje (Allonby, C-256/01).

Samozaposlene osebe zajemajo 16,4 % vseh zaposlitev v EU. Zlasti velik delež dela v trgovini na debelo in drobno ter v sektorjih z visokim tveganjem, na primer kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in gradbeništvo. Zaradi posebnega statusa samozaposlene osebe, ki sama nadzira svoje delo, bi uporaba ocene tveganja, usposabljanja, posvetovanja itd. v njihovem položaju morda bila zapletena in obremenjujoča, saj so ta načela oblikovana na podlagi razmerja med delavcem in delodajalcem.

V primerih, kadar samozaposleni delajo skupaj z delavci, pa so te razlike manj očitne. V tem okviru lahko dejanja/napake samozaposlene osebe tudi vplivajo na zdravje in varnost delavca. Posebni direktivi EU o varnosti in zdravju pri delu, pri katerih je to tveganje bolj izrazito, sta Direktiva 92/57/EGS o gradbiščih in Direktiva 93/103/ES o ribiških ladjah, direktivi pa v svoje področje uporabe vključujeta samozaposlene, ki delajo skupaj z delavci.

Ob upoštevanju, da mnogi samozaposleni delajo v sektorjih z visokim tveganjem, priporočilo Sveta v zvezi s samozaposlenimi osebami spodbuja države članice, da podpirajo njihovo varnost in zdravje ter jih vključijo v področje uporabe svoje nacionalne zakonodaje. Predvideva tudi, da: so lahko samozaposlene osebe, ne glede na to, ali delajo same ali z zaposlenimi osebami, izpostavljene podobnim tveganjem za varnost in zdravje kot zaposlene osebe.

Pred sprejetjem priporočila Sveta je zelo malo držav članic vključilo samozaposlene osebe v svojo nacionalno zakonodajo o varnosti in zdravju pri delu. Po sprejetju priporočila pa jih je v svojo zakonodajo vključila približno polovica držav članic z nekaterimi razlikami v opredelitvi samozaposlene osebe, področju uporabe zadevne zakonodaje ter obsegu njihovih obveznosti. Države članice so s tem sporočilom pozvane, da v celoti izvedejo priporočilo.

Na hitro spreminjajočem se trgu dela, kjer se pojavljajo nove oblike dela in vse večja negotovost glede statusa delavcev in samozaposlenih, postaja vprašanje uporabe predpisov na področju varnosti in zdravja za vse še pomembnejše, da se preprečijo nesreče in poklicne bolezni.

- *Osebe, zaposlene za gospodinjska dela v zasebnih gospodinjstvih*

Zakonodaja EU o varnosti in zdravju pri delu držav članic ne zavezuje k vključitvi oseb, ki so zaposlene za gospodinjska dela v zasebnih gospodinjstvih²⁶, v področje uporabe njihovih nacionalnih predpisov na področju varnosti in zdravja pri delu, vsi deli pravnega reda EU na

²⁶ Na podlagi Okvirne direktive 89/391/EGS o varnosti in zdravju pri delu se imenujejo „domača služinčad“.

tem področju pa morda niso primerni za to, na primer posebne zahteve iz direktive o delovnem mestu v zvezi z evakuacijskimi potmi in zasilnimi izhodi ter znaki zanje.

Vendar konvencija Mednarodne organizacije dela o delavcih v gospodinjstvu²⁷ določa, da ima vsak tak delavec pravico do varnega in zdravega delovnega okolja in da se to načelo izvaja ob ustreznem upoštevanju posebnih značilnosti dela v gospodinjstvu. Doslej je Konvencijo ratificiralo šest držav članic: Belgija, Nemčija, Finska, Irska, Italija in Portugalska.

Približno polovica držav članic je sprejela predpise na področju varnosti in zdravja pri delu, ki zajemajo osebe, zaposlene za gospodinjstva dela v zasebnih gospodinjstvih. Njihove izkušnje lahko v vseh državah članicah pomagajo uveljaviti primerljivo visoke standarde v zvezi z zagotavljanjem zdravja in varnosti delavcev pri delu za približno 2,5 milijona takih oseb v EU. Pomagajo lahko tudi državam članicam, ki so ratificirale navedeno konvencijo Mednarodne organizacije dela, da izpolnijo svoje mednarodne obveznosti.

Komisija bo v sodelovanju z Mednarodno organizacijo dela na začetku leta 2018 povabila nacionalne uprave, socialne partnerje in predstavnike civilne družbe na konferenco, da se pregleda napredek ter spodbudi ratifikacija in pragmatično izvajanje na podlagi dobre prakse.

3.4. Krepitev izvrševanja in kulture preprečevanja

Glede na pomembnost izvrševanja pri izvajanju varstva in zdravja pri delu je ključno, da države članice izpolnijo obveznost zagotavljanja spremljanja in izvrševanja v praksi ter potrebnih virov za to.

Komisija mora s svojo vlogo „varuhinje pogodb“ zagotoviti pravilno izvrševanje prava Unije, po potrebi tudi s postopki za ugotavljanje kršitev. Komisija bo to vlogo izpolnjevala v skladu s sporočilom „Z boljšo uporabo do boljših rezultatov“ (C(2016) 8600), sprejetim 13. decembra 2016.

Naknadno vrednotenje je pokazalo, da so pravne zahteve, skupaj z inšpekcijskim pregledom, eden od glavnih razlogov, zakaj ustanove razvijajo politike za varnost in zdravje pri delu ter ukrepajo na tem področju. Inšpekcijski pregledi lahko dejansko prispevajo k učinkoviti kulturi preprečevanja. Iz študij so razvidni otipljivi učinki inšpekcijskih pregledov v zvezi s pogoji varnosti in zdravja pri delu v podjetjih, in sicer v smislu manjšega števila poškodb po inšpekcijskem pregledu.²⁸ V posameznih obratih, ki so bili pregledani in so bile izrečene kazni, je bilo v treh letih po pregledu evidentirano 22-odstotno zmanjšanje števila poškodb.²⁹ Nedavne študije potrjujejo, da je zaradi inšpekcijskih pregledov manj poškodb na delovnem mestu.³⁰ Višje ocene inšpekcijskega pregleda varnosti in zdravja so povezane z manjšim številom hudih poškodb.³¹

²⁷ C189 – Domestic Workers Convention (Konvencija o delavcih v gospodinjstvu, 2011) (št. 189).

²⁸ Iz ocenjevalnega poročila o preverjanju ustreznosti v Prilogi 1 je razvidno, da čeprav na makroekonomski ravni ni bilo mogoče ugotoviti nobene povezave med številom nesreč in pogostostjo inšpekcijskih pregledov, na mikroravni dokazi vrednotenja kažejo, da izvrševanje, zlasti pa dvojna vloga inšpektorjev v zvezi z izvrševanjem zakonodaje in zagotavljanjem smernic o izvajanju, prispeva k skladnosti s pravnim redom za varnost in zdravje pri delu.

²⁹ Navedeno v OECD, 2000. *Building an evidence base for the Health and Safety Commission Strategy to 2010 and beyond: A literature review of interventions to improve health and safety compliance* (Oblikovanje zbirke dokazov za strategijo komisije za varnost in zdravje do leta 2010 in pozneje: Pregled literature o posegih za boljše izpolnjevanje zdravstvenih in varnostnih zahtev), Health and Safety Executive, 2004.

³⁰ David I. Levine, Michael W. Toffel in Matthew S. Johnson. *Randomized Government Safety Inspections Reduce Worker Injuries with no detectable job loss* (Naključni vladni inšpekcijski pregledi varnosti

Kljub temu je pogostost inšpekcijskih pregledov v državah članicah zelo različna in na splošno vsaj 50 % mikropodjetij in MSP ter 25 % velikih podjetij v zadnjih treh letih ni imelo niti enega inšpekcijskega pregleda.

Tudi način izvedbe inšpekcijskega pregleda se zelo razlikuje med državami članicami in včasih tudi v posamezni državi članici. V nekaterih primerih so inšpekcijski pregledi usmerjeni samo v preverjanje skladnosti in nalaganje sankcij. V drugih primerih pa pomagajo podjetjem tudi opredeliti boljše načine za izpolnjevanje obveznosti.

Sodelovanje med socialnimi partnerji, trgovinskimi organizacijami in inšpektorati je ključno pri preprečevanju nezgod in bolezni, zlasti v mikropodjetjih in MSP. Komisija bo tudi okrepila svojo podporo za boljše standarde in smernice, zlasti v okviru Odbora višjih inšpektorjev za delo. Vrednotenje je prepoznalo ključno vlogo tega odbora v postopku opredelitve dobre prakse držav članic pri izvrševanju in inšpekcijskih pregledih ter njegov prispevek k pridobivanju kompetenc in smernicam za inšpektorate. Odbor višjih inšpektorjev za delo si bo prizadeval za izboljšanje ustreznega in ciljno usmerjenega usposabljanja inšpektorjev za delo na ravni EU.

Da bi v okviru omejenih virov pomagali mikropodjetjem in MSP, morajo inšpektorati za delo združiti moči z drugimi organi pregona, izkoristiti vsako priložnost za ozaveščanje o obstoječih obveznostih in preventivnih ukrepih ter zmanjšati breme prekrivanja inšpekcijskih pregledov za podjetja. Platforma za okrepitev sodelovanja pri ukrepanju proti neprijavljenemu delu³² je zelo dober primer, kako je mogoče vzpostaviti taka medagencijska sodelovanja ter prispevati k ozaveščanju, medsebojnemu razumevanju, konkretnim pobudam in skupnim ukrepom na ravni EU.

V okviru novih načinov dela je zelo pomembno, da posamezniki pri vstopu na trg dela že poznajo varnost in zdravje pri delu. To zahteva vseživljenjsko učenje za strokovnjake s področja varnosti in zdravja pri delu ter vključevanje varnosti in zdravja pri delu v vse sektorje izobraževanja. Inšpektorati za delo in nacionalne agencije za varnost in zdravje pri delu imajo pri tem odločilno vlogo. To bo še en pomemben element sodelovanja z Odborom višjih inšpektorjev za delo, medsebojnega strokovnega pregleda in izvajanja strateškega okvira.

3.5. Razvoj orodij za spremljanje

Z dejstvi podprta politika potrebuje visokokakovostne, primerljive in pravočasne podatke. Zato se bo v okviru Komisije in v sodelovanju z drugimi akterji, kot sta Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu in Eurofound, nadaljeval razvoj zbirk podatkov na ravni EU, da se oblikuje podlaga za razvoj nadaljnjih politik. Ta razvoj bo na primer vključeval orodja za spremljanje učinkovitosti pravnega okvira o varnosti in zdravju pri delu ter nadaljnje spremljanje učinkov in metodološkega dela glede vprašanj o nezadostnem zajetju podatkov in nezadostnem poročanju v zvezi z zbiranjem podatkov in pripravo pilotne zbirke podatkov evropske statistike nezgod pri delu o evropski statistiki poklicnih bolezni. Vključeval bo tudi proučitev možnosti za zagotavljanje posodobljenih podatkov o stopnji incidence nezgod pri

zmanjšujejo število poškodb delavcev, pri čemer ni mogoče zaznati izgube dela), *Science*, 18. maj 2012, str. 907–911.

³¹ Z ocenami inšpekcijskih pregledov varnosti in zdravja pri delu je mogoče predvideti število poškodb delavcev in posledično odsotnost z dela: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9316705>.

³² Sklep (EU) 2016/344 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o vzpostavitvi evropske platforme za okrepitev sodelovanja pri ukrepanju proti neprijavljenemu delu.

delu, razčlenjeni glede na velikost podjetij, na ravni EU. Nove različice obstoječih večletnih raziskav EU³³ se bodo izvajale tudi v programu Obzorje 2020. Pomembna prizadevanja bodo usmerjena tudi v razvoj boljših podatkov o izpostavljenosti. Proučila se bo uporaba novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij, da se izboljša zbirka informacij.

Poleg tega bodo raziskave o varnosti in zdravju pri delu učinkovito podprte z vključitvijo ustreznih razdelkov v 9. okvirni program za raziskave in inovacije ter začel se bo dialog s ključnimi svetovnimi partnerji, kot so ZDA in Kitajska, da se zagotovi celovitejša podoba varnosti in zdravja pri delu v EU v svetovnem okviru in pripravijo zanesljivejši statistični podatki na podlagi večjih skupin.

SKLEP

Na podlagi 25 let izkušenj v politiki za varnost in zdravje pri delu na ravni EU in podrobnega naknadnega vrednotenja pravnega reda EU je mogoče pridobiti spoznanja za prihodnost. Sodobna politika za varnost in zdravje pri delu mora zajeti jasne in posodobljene predpise na ravni EU in nacionalni ravni. Podjetjem je treba pomagati pri izpolnjevanju predpisov in v čim večji meri izkoristiti njihova prizadevanja za varnost in zdravje pri delu v okviru bolj zdrave, srečnejše in produktivnejše delovne sile. To velja zlasti za mikropodjetja in mala podjetja, v katerih je potencialni pozitivni vpliv izboljšane zdravja in varnosti pri delu največji, ta podjetja pa se hkrati spopadajo z omejitvami pri razumevanju in uporabi obstoječih predpisov.

Izvrševanje zavezujočih predpisov v praksi je ključno, v praksi pa je odločilna predvsem kultura izpolnjevanja obveznosti v podjetjih vseh velikosti in pri delavcih. Tako kulturo skladnosti je treba oblikovati že na začetku izobraževanja, naj bo to v strokovni izobrazbi ali usposabljanju na področju vodenja. Temeljiti mora na stalnem prizadevanju za ozaveščanje in izmenjavo dobre prakse, spremljati pa se mora z inšpekcijskimi pregledi, ki v najboljšem primeru ne zajemajo samo preverjanja in sankcioniranja, ampak tudi pomagajo opredeliti boljše načine izpolnjevanja obveznosti. Socialni dialog je pomembno prispeval k izboljšanju zdravja in varnosti na ravni EU, nacionalni in sektorski ravni ter na ravni podjetij. In v današnjih razmerah ni izgubil svojega pomena. Prav nasprotno bo socialni dialog ključen pri izvajanju ukrepov iz tega sporočila.

Sodobna politika za varnost in zdravje pri delu temelji na sodelovanju mnogih akterjev na podlagi zdravega razuma in skupnega prepričanja, da visoki standardi varnosti in zdravja pri delu zadevajo vsakogar od nas.

³³ Evropska raziskava v podjetjih o novih in nastajajočih tveganjih, Evropska raziskava o delovnih razmerah, priložnostni modul za nezgode pri delu in z delom povezane zdravstvene težave v Raziskavi delovne sile Evropske unije.

PRILOGA 1

Seznam ukrepov za varnost in zdravje pri delu

Ukrep	Akterji	Do kdaj	
Boj proti raku, povezanemu s poklicem, in obravnavanje nevarnih kemikalij			
1	Druga sprememba direktive o rakotvornih snoveh	Evropska komisija	Začetek leta 2017
2	Tretja sprememba direktive o rakotvornih snoveh	Evropska komisija	Začetek leta 2018
3	Četrty seznam okvirnih mejnih vrednosti v direktivi o kemijskih dejavnikih	Evropska komisija	Začetek leta 2017
4	Zbirka podatkov o poklicni izpostavljenosti za nekatere nevarne kemikalije	Evropska komisija	Začetek leta 2017
5	Kampanja za zdravo delovno okolje o nevarnih snoveh	Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu	2018–2019
Pomagati podjetjem, da bi spoštovala pravila o zdravju in varnosti pri delu			
1	Pomoč MSP pri spodbujanju orodja OiRA in podobnih nacionalnih orodij	Države članice in socialni partnerji, s podporo Komisije in Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu	2017
2	V celoti vključiti uporabo spletnih orodij za oceno tveganja v nacionalne pravne sisteme. Upoštevati orodje OiRA in podobna orodja kot del izpolnjevanja obveznosti v zvezi z oceno tveganja.	Države članice	Sredina leta 2018
3	Doseči naslednje cilje: – 150 objavljenih orodij OiRA in – 100 000 ocen tveganja, izvedenih z orodjem OiRA.	Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu	Sredina leta 2018
5	Smernice za preprečevanje tveganja za	Evropska komisija	Začetek leta

	male ribiške ladje		2017
6	Smernice o dobri praksi za izboljšanje uporabe varnosti in zdravja pri delu v kmetijstvu, živinoreji, vrtnarstvu in gozdarstvu	Evropska komisija	Začetek leta 2017
7	Objava dobre prakse za obvladovanje psihosocialnih in ergonomskih tveganj	Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu	Začetek leta 2018
Odprava ali posodobitev zastarelih predpisov ter zagotavljanje boljšega in obsežnejšega varstva, skladnosti in izvrševanja v praksi			
1	Posodobitev direktive o slikovnih zaslonih (90/270/EGS)	Evropska komisija, po posvetovanju s Svetovalnim odborom za varnost in zdravje pri delu in socialnimi partnerji	2017–2018; se izvaja in naj bi se končala konec leta 2018.
2	Posodobitev direktive o varnostnih in/ali zdravstvenih znakih pri delu (92/58/EGS)		
3	Posodobitev direktive o bioloških dejavnikih (2000/54/ES)		
4	Posodobitev direktive o medicinski oskrbi na ladjah (92/29/EGS)		
5	Posodobitev direktive o delovnih mestih (89/654/EGS)		
6	Posodobitev direktive o osebni varovalni opremi (89/656 EGS)		
7	Celovito izvajanje priporočila Sveta o samozaposlenih osebah	Države članice	Konec leta 2018
8	Konferenca na visoki ravni o osebah, zaposlenih za gospodinjska dela v zasebnih gospodinjstvih	Evropska komisija (z Mednarodno organizacijo dela)	Začetek leta 2018
9	Ratifikacija konvencije Mednarodne organizacije dela o delavcih v gospodinjstvu.	Države članice	Sredina leta 2018
10	Pozvati države članice, da izvedejo postopek medsebojnega strokovnega pregleda s posebnim ciljem zmanjšati upravno breme v nacionalni zakonodaji in hkrati ohraniti varstvo delavcev.	Evropska komisija	2017–2018; se izvaja.
11	Prvo poročilo o medsebojnem strokovnem pregledu	Evropska komisija	Konec leta 2017

12	Posodobitev nacionalnih strategij za varnost in zdravje pri delu, ki bo zajela prednostne naloge tega sporočila in prve rezultate medsebojnega strokovnega pregleda.	Države članice	Konec leta 2017
13	Posodobljena skupna načela delovnih inšpekcij na področju varnosti in zdravja	Odbor višjih inšpektorjev za delo	2017
14	Vodnik o dobri praksi za boljšo uporabo varnosti in zdravja pri delu z zmanjševanjem tveganj, povezanih z varnostjo vozil pri delu	Evropska Komisija/Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu	2017
15	Skupni standardi za programe usposabljanja inšpektorjev	Odbor višjih inšpektorjev za delo	2018
16	E-vodnik o čezmejnem izvrševanju	Odbor višjih inšpektorjev za delo	2018
17	Oblikovanje ustreznih načel za inšpektorje za delo v zvezi z oceno tveganja, ki upošteva starost delavcev	Države članice in Odbor višjih inšpektorjev za delo	Začetek leta 2018